

УДК 334.021

Павлов В.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємства
Київського національного університету технологій та дизайну

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕНСИВНОГО ХАРАКТЕРУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ШЛЯХОМ ЗАСТОСУВАННЯ КРЕАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ УПРАВЛІННЯ

У статті охарактеризовано процес забезпечення інтенсивного характеру розвитку підприємств легкої промисловості шляхом застосування креативних технологій управління. Визначення стратегічних орієнтирів розвитку підприємств легкої промисловості показало домінування екстенсивного характеру розвитку, проте існують передумови для інтенсифікації розвитку на основі пріоритетності зниження витрат, доведення рівня витрат на збут до рівня витрат виробництва, значного підвищення рівня розумової праці, системного підходу до реорганізації виробництва. Здійснено теоретичне обґрунтування та формування напрямків забезпечення інтенсивного характеру розвитку підприємств легкої промисловості України шляхом застосування креативних технологій управління.

Ключові слова: креативні технології, креативність, розвиток, інтенсивний розвиток, потенціал, легка промисловість, управління, інноваційний розвиток, інновації.

Павлов В.В. ОБЕСПЕЧЕНИЕ ИНТЕНСИВНОГО ХАРАКТЕРА РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ ЛЕГКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ ПУТЕМ ПРИМЕНЕНИЯ КРЕАТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ УПРАВЛЕНИЯ

В статье охарактеризован процесс обеспечения интенсивного характера развития предприятий легкой промышленности путем применения креативных технологий управления. Определение стратегических ориентиров развития предприятий легкой промышленности выявило доминирование экстенсивного характера развития, в то же время существуют предпосылки для интенсификации развития на основе приоритетности снижения затрат, доведения уровня расходов на сбыт до уровня издержек производства, повышения уровня умственного труда, системного подхода к реорганизации производства. Осуществлено теоретическое обоснование и формирование направлений обеспечения интенсивного характера развития предприятий легкой промышленности Украины путем применения креативных технологий управления.

Ключевые слова: креативные технологии, креативность, развитие, интенсивное развитие, потенциал, легкая промышленность, управление, инновационное развитие, инновации.

Pavlov V.V. PROVIDING OF INTENSE LIGHT INDUSTRY ENTERPRISES DEVELOPMENT BY APPLYING CREATIVE TECHNOLOGIES OF MANAGEMENT

This article describes the process of providing intense development of light industry with application of creative technologies of management. Defining of strategic orientations of light industry enterprises showed the dominance of extensive type of development, but there are conditions for intensification based on priority of cost reduction, reduction of cost sales to the level of production costs, significant increase of mental work, systematic approach to the reorganization of production. The theoretical study and formation of the intense development of the areas of Ukraine light industry enterprises using creative technologies of management is done.

Keywords: creative technologies, creativity, development, intense development, potential, light industry, management, innovative development, innovation.

Проблема та її зв'язок з науковими та практичними завданнями. Упродовж останніх років частка підприємств легкої промисловості, що є інноваційно активними, збільшилася порівняно з кризовим 2008 роком майже на 50% і у 2013 році склала 13,0% від загальної кількості підприємств легкої промисловості [1, с. 6-10; 6; 10]. У той же час такий рівень не можна вважати достатнім для форсованого інноваційного розвитку галузі. У цьому сенсі потрібне комплексне впровадження інновацій в межах певної системи менеджменту, переосмислення суті ресурсного потенціалу як чинника, що впливає на сталий економічний розвиток підприємств, перегляд інструментарію стимулювання інноваційної діяльності, у тому числі – у контексті стимулювання креативної діяльності на підприємстві.

За цих умов забезпечення сталого економічного розвитку підприємств легкої промисловості є пріоритетом управління цими підприємствами, але постає питання характеру даного розвитку, який може бути як екстенсивним, так і інтенсивним. Кожен із шляхів формування потенціалу розвитку підприємств легкої промисловості має свої пріоритети кількості і якості [13, с. 306-308], тому в цій науковій статті передбачається зосередження на проблематиці забезпечення інтенсивного характеру розвитку під-

приємств легкої промисловості, що є актуальним за сучасних умов господарювання.

Перераховані моменти, поряд з необхідністю визначення та обґрунтування порядку шляхів застосування креативних технологій управління у процесі стимулювання інтенсивного, інноваційного розвитку підприємств легкої промисловості, обумовили актуальність проблематики, порушеної в межах даної наукової статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підходи до застосування креативних технологій в управлінні підприємствами представлені в роботах закордонних науковців досить широко, зокрема, можна виділити наукові праці таких авторів, як Е. Андерсен, Дж. С. Меткалф, Р. Нельсон, П. Стонеман та ін. У той же час увага зазначеній проблематиці приділяється і в роботах вітчизняних дослідників. Так, варто відзначити роботи А.М. Єрмоли, Н.В. Савицької, С. Князя, Д. Зінкевича, В.І. Бокія, К.С. Шапошникова.

Попри суттєвий внесок перелічених науковців у дослідження проблем формування, впровадження, розвитку креативних технологій в управлінні підприємствами, існує потреба обґрунтування порядку формування та реалізації креативних технологій як способу стимулюванні саме інноваційного розвитку підприємств конкретної сфери – легкої промисло-

вості, з урахуванням як специфіки креативної діяльності, так і специфіки даної галузі промисловості. Зазначені обставини спонукають до проведення у цій статті додаткових досліджень стосовно обґрунтування шляхів забезпечення інтенсивного характеру розвитку підприємств легкої промисловості України через застосування креативних технологій управління.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та формування шляхів забезпечення інтенсивного характеру розвитку підприємств легкої промисловості України через застосування креативних технологій управління.

Викладення матеріалу та результати. Розрізняють два «граничні» типи процесів розвитку – інтенсивний та екстенсивний [11; 15]. Якщо розвиток підприємства характеризується ростом віддачі виробничо-технологічних факторів, то здійснюється інтенсифікація процесу виробництва. Якщо залучаються додаткові ресурси, а зміни якісних показників не відбувається, такий розвиток носить екстенсивний характер. Виходячи з визначень і цільових показників розвитку підприємств легкої промисловості, діяльність цих підприємств, спрямована на поліпшення їхнього стану фінансово-економічної, виробничо-технологічної, організаційної сфер інтенсивними методами, тобто методами, спрямованими на поліпшення якісних характеристик у цих областях [9], відповідає вимогам часу і характеризує значною мірою результативність інноваційної діяльності [2; 14].

Сучасне управління передбачає трансформацію підходів щодо побудови моделі поведінки підприємства на ринку від класичних до заснованих на застосуванні креативних технологій, які мають орієнтуватися на забезпечення інтенсифікації розвитку та зростання інноваційності діяльності підприємства [5; 7]. Існує потреба не лише теоретичного осмислення [8], але і дослідження передумов та проблем практичного застосування креативних технологій у формуванні стратегії підприємств легкої промисловості. Для цього автором статті проведено опитування серед керівників та провідних фахівців 20-ти підприємств легкої промисловості України (які обиралися у порядку здійснення малої випадкової безповторної вибірки зі всієї сукупності підприємств легкої промисловості України) з метою характеристики системи креативного менеджменту підприємств легкої промисловості (з огляду на оцінку ними діяльності підприємств, на яких вони працюють). Для визначення можливих меж помилки користуються критерієм Стьюдента, тому при оцінці результатів малої випадкової безповторної вибірки підприємств з усієї сукупності підприємств легкої промисловості країни величина генеральної дисперсії в розрахунках не розглядається [3].

Оцінка проводилася шляхом опитування 50 респондентів (з тих, що працюють на 20-ти обраних підприємствах) за двома напрямками дослідження (за п'ятибальною системою): характеристика діючої системи креативного менеджменту підприємств за певними критеріями; характеристика пріоритетів розвитку креативного менеджменту підприємств за певними критеріями. У першому випадку оцінюється поточний стан системи креативного менеджменту, в другому – важливість того чи іншого критерію для зміни ситуації з креативним менеджментом на підприємствах на краще. Графічно середньозважені оцінки за критеріями відображені на рисунках 1 та 2 (складено автором).

Рис. 1. Середньозважені значення оцінки критеріїв, що характеризують діючу систему креативного менеджменту

Рис. 2. Середньозважені значення оцінки критеріїв, що характеризують пріоритети розвитку системи креативного менеджменту

Дослідження показало, що в цілому систему креативного менеджменту на підприємствах легкої промисловості країни можна оцінювати як задовільну, проте вона потребує суттєвого розвитку. Найпроблемнішими є: розвиток комунікацій; продуктивність суб'єктів у системі креативного менеджменту; освіченість суб'єктів у системі креативного менеджменту.

Найбільш пріоритетними напрямками, такими, що найсуттєвіше впливатимуть на розвиток креативного менеджменту підприємств легкої промисловості України, вважаються:

- оновлення цілей у системі креативного менеджменту;
- реалізація цілей у системі креативного менеджменту;
- *інтенсивність* реалізації креативних ідей.

Отже, можна говорити про те, що для підприємств легкої промисловості дуже важливо мати чітко окреслені, зрозумілі цілі в системі креативного менеджменту та чіткий план, механізми, інструменти та інтенсивність щодо виконання цих цілей. Усі інші критерії також є важливими, але значною мірою похідними від головного – якісного виконання поставленої мети. Також існують питання щодо визначення чіткого порядку формування та реалізації креативних технологій в управлінні підприємствами, які залишаються дотепер не відображеними та опрацьованими.

Згідно з прийнятими визначеннями, інноваційному характеру діяльності підприємств відповідають тільки інтенсивні (а не екстенсивні) методи, що призводять до зниження собівартості і трудомісткості виготовлення продукції, зростання продуктивності праці [12]. Виходячи з адекватності інтенсивних методів розвитку промислових потужностей [4; 6], інноваційності процесу розвитку для підприємств

легкої промисловості без реалізації додаткових заходів забезпечити неможливо, через:

- технологічну відсталість існуючих виробничих потужностей більшості підприємств, що обмежує можливість по виробництву новітньої продукції;
- переважання в затверджених керівництвом програмах реструктуризації і розвитку підприємств екстенсивних, а не інтенсивних заходів щодо їхнього розвитку;
- неоптимальність структури виробничих потужностей, відсутність спеціалізації, неефективний аутсорсинг;
- недостатність інвестицій, локальний характер технічного переозброєння підприємств;
- низький рівень креативності управлінських рішень щодо впровадження інновацій та інтенсифікації виробництва;
- практичну відсутність на підприємствах сучасних методів організації та управління виробництвом з використанням ІТ-технологій.

У рамках дослідження також здійснено оцінку діяльності аналізованих підприємств з метою визначення характеру розвитку – екстенсивного, інтенсивного або інноваційного. Для здійснення даної оцінки розроблено критерії, що характеризують рівень розвитку підприємства. За кожним критерієм визначається відповідний певний стратегічний орієнтир, що показує певний характер розвитку підприємств.

Виділені напрями є підґрунтям для формування стратегії розвитку аналізованих підприємств легкої промисловості. Результати визначення стратегічних орієнтирів інноваційного розвитку представлено у таблиці 1.

Аналіз результатів визначення стратегічних орієнтирів інноваційного розвитку підприємств легкої промисловості показав, що:

- економічна ефективність цих підприємств визначається їхньою орієнтацією на зростання обсягів виробництва;
- маркетингова діяльність зосереджена к першу чергу на вибіркових сегментах ринку;
- конкуренція за якісними ознаками – переважно цінова;

– збутова діяльність характеризуються тим, що витрати на виробництво у досліджуваних підприємств суттєво перевищують витрати на збут;

– управління людськими ресурсами характеризується тим, що частка працівників розумової праці значно менша за частку працівників ручної праці, проте, щоб забезпечити цінову конкурентоспроможність, підприємства змушені забезпечувати умову, за якою динаміка продуктивності праці більша або дорівнює динаміці зарплати;

– оптимізація управління на підприємствах заснована на адміністративних методах та підходах.

Таким чином, на основі визначення стратегічних орієнтирів інноваційного розвитку підприємства легкої промисловості варто зазначити, що для цих підприємств характерним є екстенсивний характер розвитку, проте є деякі передумови для інтенсифікації розвитку, зокрема, якщо підприємства забезпечать у стратегічному плані хоча б одну із умов:

- пріоритетність зниження витрат;
- доведення рівня витрат на збут до рівня витрат виробництва;
- значне підвищення рівня розумової праці;
- системний підхід до реорганізації виробництва, то підприємства можуть отримати базу для інтенсифікації розвитку.

У той же час інтенсивний розвиток за сучасних умов не є пріоритетом, варто орієнтуватися на забезпечення інноваційного розвитку, при цьому важливо на рівні керівництва це чітко розуміти і формувати стратегію розвитку, керуючись не метою переходу на рівень інтенсивного розвитку як остаточний орієнтир, а на досягнення інноваційного характеру розвитку. На нашу думку, в аналізованому підприємстві, перехід до інноваційного розвитку може бути здійснено лише через проміжну ланку – перехід до інтенсивного розвитку, інакше окремі елементи системи управління (зокрема, ситуаційний підхід до управління при домінуванні ручної праці з низькою продуктивністю та цінової конкуренції, може бути не ефективнішим навіть за адміністративне управління, зробіть систему менш керованою).

Отже, вітчизняним підприємствам легкої промисловості, щоб успішно адаптуватися до динамічних

Таблиця 1

Визначення стратегічних орієнтирів інноваційного розвитку підприємств легкої промисловості

Напрямок дослідження	Критерій порівняння	Стратегічні орієнтири розвитку залежно від характеру розвитку		
		Екстенсивний характер розвитку	Інтенсивний характер розвитку	Інноваційний характер розвитку
Тенденції розвитку	Економічна ефективність	Зростання обсягів виробництва	Зниження витрат	Зростання доходів
	Визначальний ресурс економічного розвитку	Люди	Фінанси	Інформація
Охоплення ринку	Частка ринку	Весь ринок	Вибіркові сегменти	Вибіркові сегменти
Тип конкуренції	Характер конкуренції	Переважно цінова	Переважно цінова	Переважно нецінова
Інноваційність продукції	Співвідношення витрат на виробництво традиційної та інноваційної продукції	Витрати на виробництво традиційної продукції суттєво перевищують витрати на інноваційну	Має місце паритет між витратами на інноваційну та традиційну продукцію	Витрати на виробництво інноваційної продукції суттєво перевищують витрати на традиційний продукт
Якість управління	Підхід до управління	Адміністративний	Системний	Ситуаційний
Корпоративна культура	Стиль лідерства	Автократичний	Демократичний	Ліберальний
	Характер структур організації	Формальні	Формальні	Неформальні
Кількість орієнтирів, що визначають характер розвитку за проаналізованими підприємствами:		5	3	1

Примітка: Виділені напівжирним шрифтом стратегічні орієнтири характеризують процеси розвитку аналізованих підприємств легкої промисловості.

змін зовнішнього середовища, будувати та втілювати в життя ефективну стратегію розвитку, формувати передумови інтенсивного характеру розвитку, потрібне створення ефективної системи креативного менеджменту. Досягти цього неможливо без творчості, без розвитку і застосування креативних управлінських технологій на стратегічному рівні. Щодо застосування креативних технологій як інструменту оптимізації витрат підприємства, автор пропонує такі напрями:

1. *Оптимізація чинників витрат, що характеризують креативні технології* на підприємствах легкої промисловості та порівнюються з показниками діяльності організації (якщо стан креативної діяльності в напрямку оптимізації витрат покращується – мета застосування креативних технологій досягається), та структурні, які не порівнюються пропорційно з показниками діяльності та значною мірою визначаються організаційною структурою підприємства (поліпшення оргструктури, що веде до оптимізації витрат має бути орієнтоване для застосування креативних технологій за цим напрямком). Передбачається розробка нових організаційних структур підприємств легкої промисловості в умовах оптимізації систем управління витратами.

2. *Оптимізація ланцюжка цінностей шляхом використання креативних технологій*, що полягає: в обліку витратоутворюючих механізмів по усьому ланцюжку цінностей підприємства; в аналізі різних етапів загального ланцюжка цінностей, частиною якого є організація; в аналізі повного ланцюжка цінностей усередині самої організації.

3. *Оптимізація стратегічного позиціонування за допомогою креативних технологій*, що передбачає включення в сферу обліку і аналізу витрат інформації про стратегічний розвиток організації і економіки в цілому, створення базових стратегічних установок: лідерство за витратами; диференціація продукції.

Управління, орієнтоване на стимулювання зазначених напрямів, має стати ключовим елементом, основою сучасної управлінської діяльності на підприємствах легкої промисловості, і має орієнтуватися не на використання окремої креативної ідеї, а на постійно відтворну здатність до генерації і впровадження системи таких ідей у життя, що можливе шляхом безперервного застосування креативних технологій. Креативність як процес творчого генерування і конструювання нових ідей, задумів, новаторських управлінських рішень, у тому числі (навіть у першу чергу) – при побудові стратегії підприємства, виявляє таким чином здатність до генерації нового знання і практичної дії шляхом розширення і трансформації бачення реальності в перспективі, здатного системно реорганізувати сьогоднішнє в майбутнє відповідно до певної стратегічної мети.

Висновки. На основі характеристики процесів розвитку підприємств легкої промисловості у статті визначено роль креативних технологій у стимулюванні цього розвитку та окреслено стратегічні орієнтири розвитку підприємств легкої промисловості. Екстенсивний характер розвитку має змінюватися у напрямі інтенсифікації розвитку, що має будуватися на основі пріоритетності зниження витрат; доведення рівня витрат на збут до рівня витрат виробництва; значного підвищення рівня розумової праці; системного підходу до реорганізації виробництва.

Отже, перехід до інноваційного розвитку для підприємств легкої промисловості України може бути здійснено лише через проміжну ланку – перехід до інтенсивного розвитку, інакше окремі елементи системи управління (зокрема, ситуаційний підхід до управління при домінуванні ручної праці з низькою продуктивністю та цінової конкуренції, може бути не ефективнішим навіть за адміністративне управління, зробіть систему менш керованою). У статті здійснено теоретичне обґрунтування та формування напрямків забезпечення інтенсивного характеру розвитку підприємств легкої промисловості України через застосування креативних технологій управління. Управління, орієнтоване на стимулювання зазначених напрямів, пропонується в якості ключового елементу сучасної управлінської діяльності на підприємствах легкої промисловості і має орієнтуватися не на використання окремої креативної ідеї, а на постійно відтворну здатність до генерації і впровадження системи таких ідей у життя, що можливе шляхом безперервного застосування креативних технологій.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Державний комітет статистики України. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>.
2. Друкер П.Ф. Управление, нацеленное на результаты / П.Ф. Друкер ; пер. с англ. – М. : Прогресс, 1992 – 199 с.
3. Калинина В.Н. Математическая статистика : учеб. для техникумов. – 2-е изд., стер. / В.Н. Калинина, В.Ф. Панкин. – М. : Высш. шк., 1998. – 336 с.
4. Касьян З.Е. Аналіз та формування складових інноваційної активності підприємств легкої промисловості / З.Е. Касьян // Вісник КНУТД. – 2012. – № 2. – С. 168-172.
5. Литвин І.В. Особливості пошуку інноваційних ідей у системі креативного менеджменту / І.В. Литвин // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.7. – С. 360-364.
6. Мазаракі А. Легка промисловість України : стан, проблеми експорту та імпорту товарів / А. Мазаракі, Т. Мельник, В. Ізовіт // Вісник Київського Національного торговельно-економічного університету. – 2011. – № 3. – С. 5-13.
7. Маркина И.А. Научные подходы к определению понятий «креативность» и «креативный потенциал» / И.А. Маркина, Л.М. Шимановская-Дианич // Ежеквартальный научно-практический журнал Академии экономических наук Украины «Экономика Крыма». – 2011. – № 1(34). – С. 289-295.
8. Мельник Л.Г. Фундаментальные основы развития / Л.Г. Мельник. – Сумы : Университет. книга, 2009. – 288 с.
9. Молоканова В.М. Проблеми реалізації інноваційних проектів в умовах діючого підприємства / В.М. Молоканова // Управління проектами та розвиток виробництва : зб. наук. пр. – 2006. – № 3(19). – С. 23-27.
10. Наукова та інноваційна діяльність в Україні : статистичний збірник. – К. : ДП «Інформаційно-видавничий центр Держстату України», 2012. – 305 с.
11. Павлов К.В. Интенсификация экономики в условиях неопределенности рыночной среды / К.В. Павлов. – М. : Магистр, 2007. – 271 с.
12. Павлов К.В. Ядро экономических систем и эффективная хозяйственная политика / К.В. Павлов. – М. : Магистр, 2009. – 191 с.
13. Савицька Н.В. Сутність креативного потенціалу підприємства / Н.В. Савицька // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.6. – С. 301-308.
14. Deock Soon Yim. Korea's National Innovation System and the Science and Technology Policy [Electronic resource] / Scon Yim Deok / Global S&T Center Science and Technology Policy Institute (STEP). – Access mode to a resource : <http://www.unesco.org/science/psdAhmJnnov/forums/korea.pdf>.
15. Villers R. Research and Development: Planning and Control / R. Villers. – N. Y. : Financial Executives Research Institute Inc., 1994. – P. 30-38.